

www.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Naziv originala:
J. W. Goethe
FAUST
Eine Tragödie

Ovaj roman deo je svetskog javnog književnog dobra.
Copyright © 2022 za ovo izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-04453-9

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

Johan Wolfgang Gete

FAUST

Tragedija

Prepev Milana Savića

VULKAN
IZDAVAŠTVO

Beograd, 2022.

POSVETA

Lelujava obličja, vi ste opet tu,
što nikoste pred mutnim vidom rano.
Zadržat hoću li vas ovaj put?
Je l' srce još tom zanosu odano?
Iz magle, dima, dižete se svud –
pa dobro, vladajte kad navirete amo;
potresa meni mladalački grudi
dah čarolijski, oko vas što bludi.

Vi donosite slike srećnih dana,
i drage seni miluje pogled;
kô stara bajka, poluiščezla odavna,
ljubav, drugarstvo prvo dolaze opet;
obnavlja plač, dok tišti stara rana,
životnog toka lavirintski splet,
i broji drage što, od sreće loše
obmanuti, pre mene iščezoše.

Pesama ne čuju sledećih glase
duše za koje prvi pevah poj;
povorka mila ah! rasprštala se,

odjek je prvi izumro u njoj.
Neznanom mnoštvu srca bol jada se,
ja strepim i pri hvali njihovoj,
a ko se radowô još mom pevanju,
je l' živ, ko zna na koju ode stranu.

I čežnja, davno odvikla, vuče me
u onaj tih, ozbiljan svet duhova,
neodređeno pesme moje zvuče,
šaptave kao harfa Eolova,
jeza me hvata, suza stiže suze,
strogo je srce blago, meko snova;
što imam, vidim kao u daljini,
što nestade, to imam uistini.

PREDIGRA NA POZORNICI

Upravnik, Pozorišni Pesnik, Šaljivo Lice

UPRAVNIK

Vas dvoje što ste spas od briga
U jadu često našli mom –
čemu se vi u kraju nemačkom
od našeg nadate podviga?
Da masi ugodim, želim svakako,
jer ona živi, živeti ne brani.
Direci, daske već su prikučani,
i svetkovinu čeka svako,
spokojno, veda uzdignutih, seda,
i želi da se začudi dok gleda.
Pridobiti duh puka znam,
al' zabuna me, kao nikad, smuti:
na najbolje i nisu naviknuti,
no svak je strašno načitan.
Pa kako sve da osvežimo,
ugodnim i značajnim učinimo?

J. V. Gete

Da vidim mnoštvo, ja, dakako, volim,
daščari našoj kad se reka tiska,
i s naporom se uvek novim
do svetinje kroz vrata gura niska.
Za videla, još pre četvrtog sata,
probija se do kase sunovrat,
kô kad je glad za hleb kod pekarevih vrata
za ulaznicu skoro lomi vrat.
Tim čudom deluje na razne ljude
jedino pesnik; danas, druže, to nek bude!

PESNIK

Ne pominji mi gomile šarene!
Duh beži od nas kad se javi masa.
O, zastri gužvu koja se talasa,
u vrtlog vuče protiv volje mene.
Odvedi me u kut nebesnog mira,
gde samo pesnik čistu radost zbira,
gde ljubav, prijateljstvo našeg srca sreću
božanskom rukom tvore i pokreću.
Što u dubini grudi niče tajno,
što naša usna tepa stidljivo,
što čas omane, a čas uspe sjajno –
moć divljega trenutka guta to.
Često, kroz godine tek kad se probilo,
u potpunom obliku se pomalja.
Što blista, to se rad trenutka rodilo,
potomstvu ostaje što valja.

ŠALJIVO LICE

Kad samo o potomstvu slušô ne bih!
Jer ako pričam o potomstvu ja,
svet današnji ko će da zabavlja?
On hoće to, pa nek mu bude!
U društvu svom kad imaš krasne ljude,
i to, ja mislim, nešto vredi.
Ko ume da se ugodno prikaže,
ogorčiti ga neće mase čud,
on želi širok krug, da se pokaže,
izvesnije da mu potrese grud.
Stog bud'te dobri, vladajte se primerno,
i mašta nek razvija sav svoj sjaj,
razum i um i strast i osećaj –
al' bez ludosti ne! nek svako pamti to.

UPRAVNIK

Pre svega, radnje neka je obilno!
Dođu da gledaju, da vide, žele silno.
Pred okom kad se mnogo šta odvija.
da može svet da blene, začuđen,
odmah se u širini tad dobija,
i vi ste čovek omiljen.
Možete masu samo masom svladati,
a svak će za se najzad što odabrat.
Ko mnogo pruža, mnogom nešto donosi,
i zadovoljstva svak iz kuće odnosi.
Komad vam valja raskomadati,

J. V. Gete

smesa vam neće muke zadati;
lako se nudi, lako se i spravlja.
Šta vredi ako će celinu dobiti –
ipak će publika i nju razdrobiti.

PESNIK

Taj zanat da je loš, to vi ne osećate,
nedostojan istinskog umetnika.
Što nadripisci bedno smlate,
načelo, vidim, to kod vas već biva.

UPRAVNIK

Taj prigovor me nimalo ne draži.
Kada se čovek svojski oda radu,
alat najbolji nužno traži.
Pamti da meku cepaš kladu,
i za kog pišeš, na to pazi!
Dosada jednog k nama goni,
s obilna ručka, sit, dolazi drugi amo,
a najgori su svagda oni
što dođu pošto novine pročitaju.
Ovi rasejano k nama hitaju,
kao na ples sa čuvidama;
radoznalost ih nosi sama.
A gospe sede i svoj nakit iznose,
bez plate glumi još doprinose.
Na visu svom pesničkom zašto snivate?

U punoj kući što uživate?
Izbliza pogledajte ko su gosti!
Pola su hladni, pola prosti.
Na kocku želi jedan posle glume poći,
drugi se nada s droljom divljoj noći.
Budale, zašto trudite udilj
umilne muze za ovakav cilj?
Sve više dajte, velim, stalno više sve,
da nikad ne zabludite.
Vi ljudi samo zbumite,
Ugoditi njima, teško je --
šta vas obuzima? da l' zanos ili bol?

PESNIK

Potraži drugog slugu sebi!
Najviše pravo, ljudsko, zar
da pesnik grešno proigra – taj dar
Prirode – tek za ljubav tebi?
Čim srca gane i naslađuje?
Stihiju svaku čim savlađuje?
Nije l' to sklad iz grudi što se izvije,
i svet u srce natrag upije?
Priroda kada konca večnu nit,
nemarno vrteć, na vreteno namiče,
neskladna masa bića svih
zlovoljno kad bez reda promiče –
ko životvorno deli večno isti red,
u njemu stvara ritmički pokret?

u opšte posvećenje ko zove pojedino,
u akordima da zazvuči divno?
Ko buru razvija u strast pomamnu,
ko u smiraju pali zbilju plamnu?
Ko bere lepo cveće proletnje
i njime dragoj pute zasiplje?
Ko plete beznačajne listiće zelene
da vencem kiti zasluge stečene?
Ko štiti Olimp, bogove saziva?
Moć ljudska – koja se u pesniku otkriva.

ŠALJIVO LICE

De, okušajte lepe snage te,
i radite pesničke poslove
kao ljubavni da su doživljaj:
slučajno pridišeš, osećaš, i ostaješ –
i pomalo te veza sputa;
i sreća raste, pa odluta,
ushićen si, pa tužan postaješ –
sam ne znaš kako, tek se roman zbude.
I glumu treba tako dati:
U ljudski život samo zahvatite puni!
Živi ga svak, a malo ko ga shvati;
ma gde ga ščepao, zanimljiv on je svugde.
U šarne slike smisla tek nakruni,
u obmani istine nek je truni,
ponajbolje se piće tako spravlja
što ceo svet razgaljuje, obnavlja.

I omladina hita odabran,
kô otkrovenju žuri glumi toj,
i svakoj duši nežnoj i osetljivoj
iz vašeg dela setna niče hrana.
Čas ovo, časkom ono se probudi,
svak vidi to što nosi sam u grudi?
Isto su spremni još na smeh kô i na plač,
još polet poštuju, privida vole sjaj;
ko je već gotov, on je probirač,
ko postaje, zahvalan biće taj.

PESNIK

A ti mi vrati one dane
kad sam se sâm razvijao,
pesama vir iz duše raspevane
bez prekida kad je izbijao.
Kad su mi magle krile svet,
pupoljak obećavô čuda,
kad sam još brao divni cvet
što punjaše doline svuda.
Ništ imô nisam, al' sam imô dosta:
žud silnu k istini, u obmani svoj raj.
Te nagone nesvladane mi daj,
duboku sreću, bolom preobilnu,
i mržnju snažnu, ljubav daj mi silnu:
mladost mi moju daj!

ŠALJIVO LICE

Mladosti, druže, treba ti doduše
kad dušmani u boju te okruže,
devojčica svom silom kad se mlada
obisne oko tvoga vrata,
kad želiš trkom stići daljnoj meti,
i venac slave otuda poneti,
kada s vrtoglate igranke
vascelu noć se pustiš u pijanke.
Ali u žice davno znane
ljupko i srčano zagudititi,
do mete sebi postavljane
s prijatnošću dobluditi –
gospodo stara, to je vaše zvanje,
i mi vas stog ne poštujemo manje.
Starost nas ne podetinji; izraz je loš –
starost nas zatiče kô pravu decu još.

UPRAVNIK

Dovoljno reči ste izmenjali,
pokažite jedared delo.
Laskanja dok ste ređali,
pogdešto nam se korisno otelo.
O nadahnuću našto zboriti?
Oklevalu se neće stvoriti.
Kô pesnici želite li da vredite,
da dođe, pesmi vi naredite.
Vi znate šta se nama sviđa:

svi mi želimo jaka pića.
De, smesta ih priredite!
Što danas ne bude, ni sutra neće biti.
Ne smete časa dangubiti.
Nek odluka mogućnost zgrabi,
za kike je privuče smelo,
a posle neće već da slabi,
završiće, jer mora, delo.
Na pozornici nemačkoj
svak kuša što mu volja, sve;
ne štedite mi danas stog
mašine niti prospekte!
Mesec i sunce neka vam posluže,
a zvezde trošite do mile volje,
voda je tu, i plam, i stene, polje,
životinje i ptice svuda kruže.
U daščari prikaž'te skučenoj
stvorenja sviju vaskoliki broj,
s opreznom hitnjom stupajte napred
s neba u pakô kroz vasceli svet.

PROLOG NA NEBU

*Gospod Nebesne Čete, zatim Mefistofel,
tri arhandela stupaju napred*

RAFAILO

Sunce po starom zvuči glasu
uz bratskih sfera puni sklad,
i propisanu svoju stazu
završuje uz gromki bat.
To andelima vedri čela,
ne proniče ga nijedan;
nepojmljivo visoka dela
divna su kô u prvi dan.

GAVRILO

Neshvatljivo se naglo vije
unaokolo zemljin šar;
i čas ga strašna tmina krije,
čas svetli njime rajske čar.

U mlazevima mora pene
sa dna dubokih stena čak,
a sobom nosi more, stene
te sfere večno brz korak.

MIHAILO

Nathukuju se bure – more
šalje ih kopnu, i ustuk,
pomamne tako lanac tvore
upliva silnog uokrug.
Pustoši plamnom munje groze
pred stazom kojom ide grom –
vesnici tvoji štuju, Bože,
tvoj dan sa blagom promenom.

UTROJE

To anđelima vedri čela,
jer ti si im nedostižan,
I sva visoka tvoja dela
divna su kô u prvi dan.

MEFISTOFEL

Kad si se, Gospode, i opet javio,
i pitaš šta se kod nas radi,
a sa mnom i inače rado si se bavio –
i mene vidiš međ čeljadi.
Oprosti, navisoko zboriti ne znam,

ma mi se rugô skup vasceli stog;
mom patosu i ti bi smejao se sam,
od smeha da se nisi odvikô.
O svetovima, suncu nemam pravi sud,
tek vidim da se ljudi pate svud.
Sveta je mali bog stalno istovetan,
i čudan ostaje kao u prvi dan.
Ipak bi nešto bolje živet znao
privid nebesnog zraka da mu nisi dao.
Razumom zove ga, al' samo stog ga ima
da bude zverskiji od svakoga zverinja.
Izgleda mi – nek milost vaša dozvoli –
kô cvrčak da je on dugonogi,
što uvek leti i u letu skače,
i starim napevom u travi plače.
Doveka bar da leži on u travi!
U svake trice mora nos da stavi.

GOSPOD

Zar ništa drugo da mi kažeš nemaš?
Kad god mi dolaziš, na optužbu se spremаш.
Na zemlji zar ti ništa nije valjalo?

MEFISTOFEL

Ne, Gospode, uvek je tamo trajavo.
Uistini sirote ljude žalim,
ne želim čak ni sam da im podvalim.

J. V. Gete

GOSPOD

Da l' Fausta znaš?

MEFISTOFEL

Doktora?

GOSPOD

Slugu mog!

MEFISTOFEL

Taj zbilja čudno služi gospodara svog.
Zemnom se hranom ne pita budala ta,
u njemu vri, daljina njega draži;
a da je mahnit, upola i zna:
najlepše zvezde s neba traži,
od zemlje, da mu nasladu najvišu dâ.
A grud potresenu ne blaži
ni sva blizina ni daljina sva.

GOSPOD

Mada mi zbumjeno još služi sada,
vedrini ču povesti njegov hod.
Baštovan zna, kad pupi voćka mlada,
s vremenom da će nići cvet i plod.